

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

МАТЕРІАЛИ

X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених
присвяченої 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту
соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського

ОСВІТА ТА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ

ОДЕСА-2022

УДК: 37+316.61

О72 Освіта та соціалізація особистості // X Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 22-23 квітня 2022 р.) 92 с.

Рецензенти:

Попков Василь Васильович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри політології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Халапсис Олексій Владиславович - доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ.

Збірник матеріалів Інтернет-конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Освіта та соціалізація особистості» присвячено 30-річчю створення кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності та 205-річчю Університету Ушинського і вміщує матеріали, які досліджують освіту ХХІ століття, інновації та перспективи розвитку; стан та проблеми реформування системи української освіти; філософію освіти перед викликами сучасності; молодь в освітньому просторі: механізми соціалізації та самореалізації; соціальну адаптацію особистості в умовах суспільних трансформацій; ціннісні орієнтири та культурні практики особистості в українському суспільстві та розглядаються девіації та суспільні рухи у соціальному просторі сучасної України. Рекомендовано для науковців, педагогів, докторантів, аспірантів, здобувачів освіти.

Ухвалено до друку та розповсюдження мережею інтернет вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 11 від 30 червня 2022 року)

«Освіта та соціалізація особистості»

22-23 квітня 2022 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

А. В. Красножон – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Копусь Ольга Антонівна – перший проректор з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Борінштейн Євген Русланович – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Лісеєнко Олена Василівна – доктор соціологічних наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності, завідувач історико-філософського відділення Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Петінова Оксана Борисівна – доктор філософських наук, професор кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Атаманюк Зоя Миколаївна – доктор філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

соціального цілого. Отже, сутність соціального тону можна визначити як міру усвідомлення особистістю суспільних інтересів.

Можливо, на якомусь етапі соціальні групи з такими характеристиками індивідів (наявністю всіх перепахованих критеріїв позитивного) будуть носити гіпотетичний характер, але по мірі приросту якісних змін в економіці, в суспільній свідомості, ареали людей наділених рисами розвинутої особистості (з « збільшенням статусу»), будуть ставати реальністю, при невпинній тенденції розростання вширину та глибину.

Визнач роль у цьому процесі належить науковому мисленню, що закономірно виникає в просторі альтернативних точок зору, позицій

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Большая советская энциклопедия: В 30т. – Изд.3 – е – М.: Советская энциклопедия, 1977, - Т. 26 – 670с.
2. Ожегов С. И. Словарь русского языка. – М.: Русский язык, 1983, - 815 с.
3. Цыбра Н. Ф. Самоутверждение личности (социально-философский анализ).- Киев; Одесса: Выща шк. Головное изд-во, 1989. – 192 с.
4. Чайковский П. И. О композиторском творчестве и мастерстве. – М.: Музыка, 1964. - 271 с.

Чумаченко Є.В. – студентка факультету дошкільної педагогіки та психології ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Виноградова Наталя Михайлівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

ФІЛОСОФСЬКІ ЕТИЧНІ ПОГЛЯДИ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Філософію Г. Сковорода вважав ариадною ниткою життя людей, фундаментом та центром освіти. Головну мету її він бачив у здійсненні завдань пізнавального, практичного та морального значення. «Філософія, чи любомудрість, - навчав український мислитель, - спрямовує все коло справ своїх на той кінець, щоб дати життя духу нашому, шляхетність серцю, світлість думок, як на чолі всього». Філософія Сковороди має релігійно-філософський характер, вона невідривно пов'язана зі зверненням до Біблії та християнської традиції, а тому спирається на головні християнсько-світоглядні категорії: любов, віру, щастя, смерть та ін. Шляхом міркувань про них філософ шукає відповідь на питання, ким є людина, який зміст її життя, які основні межі людської діяльності. Питання, які висвітлював Г.Сковорода у своїх філософських та літературних творах, є актуальними й донині.

Практична філософія Сковороди перебуває у тісному зв'язку з умоглядною. У своїх філософських та літературних творах Г.Сковорода надавав великого значення дослідженню людини, її існування. Науку про людину та її щастя філософ вважав найважливішою з усіх наук. Для істинно щасливого життя потрібне знання та мудрість. Щастя полягає в душевному світі та серцевому веселощі, для досягнення його потрібно віддатися на волю Божу, що означає жити згідно з природою.

Він дивився на Біблію як на поетичне творіння, яке приховує істину під зовнішніми образами. Він намагався поєднувати розум і віру: розум повинен прагнути знайти істини, яка дана людині Богом, а поступово відкривається їм - але поруч із розумом чільне місце посідає і віра. На відміну від церковного, Бог, по Сковороді, існує як «внутрішній початок» речей, «саморухлива причина», закономірність всього суцього. Виходячи з визнання цієї закономірності, Сковорода заперечував буквально розуміння біблійних чудес як таке, що не відповідає «мудрості», що зумовлює розвиток. Розвиток світу розуміється Сковородою як здійснення мети, то розвитком керують внутрішні закони, які визначають можливі межі саморозвитку. Ці межі саморозвитку задано Богом і від людей не залежать. Творчість можлива лише у межах відведених Богом - природними законами - кордонів.

Формально філософська система Сковороди полягає в одному рядку. Основа цієї системи полягає в існуванні "двох натур" та "трьох світів". У поняттях «двох натур» слід розрізняти натуру, що народжується (вічну) і натуру народжену (минущу).

Першим і головним світом у Сковороди є весь Всесвіт – макрокосм, який включає все народжене в цьому великому світі, складеному з паралельних незліченних світів. У цьому світі немає ні початку, ні кінця – він вічний та безмежний. Метою пізнання цього світу не опис окремих предметів, а розкриття їх невидимої натури – розуміння їх внутрішнього значення.

Другим із " трьох світів " є малий світ – мікркосм – світ людини. З позицій вчення Сковороди, можливості пізнання світу людиною нічим не обмежені. Прагнення людини до пізнання ототожнюється із прагненням людини до Бога без посередників, тому що Богом є сама природа, а людина – її творіння, – пізнаючи Бога – пізнає себе. У цьому значенні Сковорода заперечує агностицизм – вчення про непізнаваність світу. Можливість подолання людиною моральних вад Сковорода пов'язує не із зовнішніми обставинами, а з внутрішніми якостями людини. Науку про людину Сковорода вважає вищою за всі науки. Людське щастя він розглядає лише через призму внутрішньої природи людини. З філософії Сковороди випливає, що внутрішня натура, зрештою, виражається через взаємодію Космосу з певним видом праці.

Особливе місце у філософії Сковороди займає символічний світ (третій з існуючих "трьох світів") - Біблія, яка постає як зв'язок між видимою і невидимою природою, як якесь керівництво, що зводить до «блаженної натури» (Богу). Сковорода вважає, що представлено в Біблії легенди – це фантазія, обман, фальсифікація, небиліці, брехня, з одного боку, але в них закладене таємниче значення, корисне та повчальне знання – з іншого. Біблію він

розглядав як інструмент розуміння прихованої таємниці. Розуміння внутрішньої натури Сковорода пов'язує з пізнанням краси. Він вважає, що зовнішня форма - це випадкове явище, яке вноситься в природу, а внутрішня натура - це справжнє джерело краси.

Сковорода робить висновок, що людина здійснює прекрасні вчинки і щаслива тільки тоді, коли вона узгодить свою поведінку і спосіб життя зі своїми природними схильностями.

Таким чином, суспільно-політичні, філософські, педагогічні, етичні та естетичні погляди українського мислителя з народу набули значного поширення за життя, а ще більше – після його смерті.

Вони відіграли значну роль у пробудженні самосвідомості селянства, у розвитку демократичного світогляду дворянської та різночинної інтелігенції України та Росії XVIII-XIX ст. Багатограним є філософське вчення Григорія Сковорода. Воно охоплює різні аспекти людського життя: науку, релігію, культуру, мистецтво. Усі грані спираються на загальний центральний стрижень, що розглядає проблему природи людини та її призначення. Цей стрижень включає і сам образ Сковорода, що підтвердив практикою життя силу свого вчення. Значимість філософської спадщини Г.С.Сковорода в тому, що на неї можна спертися в наш непростий час, коли людина накликає на себе небезпеку результатами своєї праці, коли при збільшенні числа храмів зберігається зростання злочинності, коли праця людини втратила всяку привабливість, а життя стала безцільною (якщо вона не пов'язана з накопиченням капіталу) та незахищеною.

У філософському вченні Сковорода найсильнішим і найяскравішим для сучасності є теза про щастя людини та людство в цілому.

У Сковорода розуміння щастя має глибше коріння. Суть щастя він пов'язує із способом життя самої людини. Найбільш повно ця суть розкривається через висловлювання Сократа: "Інший живе для того, щоб їсти, а я їм для того, щоб жити. ..." - яким Сковорода відкриває свій трактат під назвою "Ікона Алківіадська".

Своїм розумінням щастя Сковорода ніби захищає людську "природу" від примітивного її зведення до споживання та користі. Сам він обрав такий спосіб життя, який за його словами допомагав йому не "жити краще", а "бути краще". Прагнення "бути краще" він пов'язував з поняттям "чистого совісті": "краще годину чесно жити, ніж осквернити цілий день".

Найбільшої глибини теза про щастя досягає в той момент, коли Сковорода визначає саму суть "чесного життя" та "чистого совісті". Виявляється, ця суть розкривається через трудову діяльність людини. У Сковорода не всяка праця веде до чесного життя та чистого совісті. В нього праця - це обов'язок, не обов'язок, не примус (як суспільство вважає сьогодні), а, навпаки, вільний вибір людини. Процес праці розглядається як насолода та відчуття щастя навіть незалежно від його результатів. Такій праці Сковорода дає визначення "родична". Поділ людей, які займаються "спорідненою" і "неспорідненою" працею - це і є найглибша думка, на яку можна спиратися при вирішенні сучасних проблем людства. Думка про те, що щастя людини полягає

у праці, і що вона зробила мавпу людиною, відвідувала багато філософів і раніше. Але визначення праці з позицій джерела свободи та щастя, або джерела страждання та нещастя людей трапляється досить рідко. У Сковороди вперше ця тема визначилася як головна і в літературних творах, і філософських трактатах. Вся його творчість виходить з розуміння того, що людство може об'єднати лише працю з суспільною користю та особистим щастям - "споріднена" праця. Праця ж "неспоріднений" - джерело деградації і людини, і людського суспільства.

Сучасна екологічна криза - це свідчення того, що людство займається в основному "неспорідненою" працею і ще не усвідомило роль "родинної" праці, пов'язаної із суттю самої людини. Тільки основі пізнання людиною своїх природних здібностей - своєї функції у природі, можна перейти на перспективну траєкторію розвитку.

Передова частина людства чуйно вловлює цю думку Сковороди. Світова громадськість зараз визнає, що щастя та мир на планеті залежить переважно не від того, що люди вміють робити, а від того, на що спрямована їхня діяльність.

Заняття "спорідненою" працею накладає відбиток і на спосіб життя людини. Біографи Сковороди, наприклад, стверджують, що письменник Лев Толстой любив Сковороду саме через те, що його спосіб життя гармоніював із його вченням. Сам же Толстой страждав від дисгармонії між власним вченням і безсиллям порвати з життям, яке не відповідає його ідеалам [2].

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Надольний І.Ф., Андрущенко В.П., І.В. Бойченка, В.П. Розумний та інших., Філософія: навчальний посібник/ - К.: Викар, 1997. – 584с.
2. В.П. Кохановського. Філософія: Підручник для вищих навчальних закладів/за ред. Ростов н/Д. "Фенікс", 1996.
3. Лазарєв Ф.В., Трифонова М.К. Філософія. Навчальний посібник. Вид. - 2-ге доп. та перероб. Сімферополь СОНАТ, 2003.
4. Лазарєв Ф.В., Трифонова М.К. Філософія. Навчальний посібник. Вид. - 2-ге доп. та перероб. Сімферополь СОНАТ, 1999. - 352с
5. Філософія Григорія Сковороди: проблеми, напрямки та історія дослідження / С. Л. Йосипенко // Наука і суспільство :журн. 2008 - . 2012. № 11/12. — Б.м. — С.8-14.
6. Ткаченко, В.В. Г. С. Сковорода та сучасний філософсько-антропологічний дискурс / В.В. Ткаченка // Теорія та практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія : щокварт. науково-практ. журн. 2008–2012. № 4. — С.92-98.